

DERLEME MAKALESİ / REVIEW PAPER

**İNSAN, YAPISAL VE İLİŞKİSEL SERMAYE BOYUTLARIYLA ENTELEKTÜEL
SERMAYE: LİTERATÜR TEMELLİ BİR ARAŞTIRMA**
**HUMAN, STRUCTURAL AND RELATIONAL DIMENSIONS OF INTELLECTUAL
CAPITAL: A LITERATURE-BASED RESEARCH**

Abdullah Emir BALANTEKİN¹
Merve ALKAN²

ÖZ

Bilgi toplumuna geçişle birlikte ekonomik büyümenin ve rekabet avantajının temel kaynağı, maddi ve finansal varlıklardan ziyade bilgi temelli unsurlar haline gelmiştir. Bu bağlamda örgütlerin sürdürülebilir başarısı için entelektüel sermaye önemli bir stratejik kaynak olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmanın amacı, entelektüel sermaye kavramını insan, yapısal ve ilişkisel sermaye boyutlarıyla ele alarak ulusal ve uluslararası literatür ışığında kapsamlı bir analiz sunmaktır.

Araştırmada yöntem olarak literatür taraması kullanılmış; konuya ilişkin akademik makaleler, kitaplar ve raporlar sistematik biçimde incelenmiştir. Literatür seçiminde hakemli dergilerde yayımlanan, kavramsal ve ampirik katkı sağlayan, özellikle 1990 sonrası bilgi toplumu ve entelektüel sermaye tartışmalarına odaklanan uluslararası çalışmalar ile ulusal yazında konuyu teorik ve uygulamalı olarak ele alan güncel araştırmalar öncelikli olarak dikkate alınmıştır. Çalışmada, entelektüel sermayenin tanımı ve tarihsel gelişimi, insan, yapısal ve ilişkisel sermaye boyutlarının örgütler açısından stratejik önemi ve bu bileşenlerin rekabet avantajı ile sürdürülebilirlik üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Elde edilen bulgular, entelektüel sermayenin örgütlerin inovasyon kapasitesini, stratejik planlamalarını ve rekabetçi konumlarını güçlendiren temel bir unsur olduğunu; insan sermayesinin yapısal sermaye ile desteklenmesi ve ilişkisel sermayenin etkin yönetilmesinin uzun vadeli başarı için kritik rol oynadığını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, entelektüel sermaye yönetimi modern organizasyonların stratejik başarısını belirleyen vazgeçilmez bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Entelektüel, İnsan, Yapısal, İlişkisel, Sermaye.

Jel Kodları: M1, M12, O34

ABSTRACT

With the transition to the information society, the fundamental source of economic growth and competitive advantage has shifted from material and financial assets to knowledge-based elements. In this context, intellectual capital is considered a key strategic resource for the sustainable success of organisations. The aim of this study is to present a comprehensive analysis of the concept of intellectual capital in light of national and international literature, addressing its human, structural and relational capital dimensions.

A literature review was used as the research method; academic articles, books and reports on the subject were systematically examined. In selecting the literature, priority was given to international studies published in peer-reviewed journals that provided conceptual and empirical contributions, particularly focusing on the information society and intellectual capital debates after 1990, as well as current research in the national literature that addressed the subject theoretically and practically. The study examined the definition and historical development of intellectual capital, the strategic importance of human, structural and relational capital dimensions for organisations, and the effects of these components on competitive advantage and sustainability.

The findings reveal that intellectual capital is a fundamental element that strengthens organisations' innovation capacity, strategic planning, and competitive position; that human capital supported by structural capital and the

¹ OSTİM Teknik Üniversitesi, Ankara, ORCID: 0009-0003-7814-3220, aebalantekin@gmail.com

² OSTİM Teknik Üniversitesi, Ankara, ORCID: 0000-0002-6521-7599, mervealkan766@gmail.com

effective management of relational capital play a critical role in long-term success. Consequently, intellectual capital management is considered an indispensable element determining the strategic success of modern organisations.

Keywords: Intellectual, Human, Structural, Relational, Capital.

JEL Codes: M1, M12, O34

1. GİRİŞ

Bilgi toplumuna geçiş süreciyle birlikte ekonomik büyümenin ve rekabet avantajının temel belirleyicisi, fiziksel ve finansal kaynaklardan ziyade bilgiye dayalı kaynaklar olmuştur (Choong, 2008: 612). Bu bağlamda, örgütlerin sürdürülebilir başarısı için sahip oldukları entelektüel sermaye, günümüzde stratejik bir varlık olarak değerlendirilmektedir (Prusak, 2024: 7995).

Entelektüel sermaye kavramı, örgütlerin sahip olduğu maddi olmayan, ancak değer yaratan bilgi, tecrübe, ilişki ve yapısal unsurları kapsamaktadır (Quintero, 2021: 48). Kavramsal olarak kökeni Latince “interlectio” terimine dayanan entelektüel kavramı, bilgiye ulaşma ve onu anlamlandırma süreciyle ilişkili olup, bireyin düşünsel kapasitesini ifade eder (Choong, 2008: 615). Bu bağlamda entelektüel sermaye, bireylerin bilgi birikimiyle örgütsel yapılar ve dış çevreyle olan ilişkilerinin bütüncül bir bileşeni olarak ortaya çıkmaktadır (Bakhsha ve Yıldız, 2018: 58).

Entelektüel sermaye: İnsan sermayesi, yapısal sermaye ve ilişkisel sermaye olmak üzere üç temel boyutta ele alınmakta olup, örgütlerin rekabet gücünü ve yenilikçilik kapasitesini doğrudan etkilemektedir (Rays ve Murwaningsari, 2019: 280). Bu nedenle, entelektüel sermaye yönetimi, yalnızca bilgi yönetimiyle sınırlı kalmayıp aynı zamanda örgütlerin stratejik planlamalarında ve uzun vadeli başarı hedeflerinde de kritik bir rol oynamaktadır (Mukaro, 2023: 5).

Bu çalışmada, entelektüel sermaye kavramının tanımı, tarihsel gelişimi ve bileşenlerin detaylı bir şekilde ele alınarak, ulusal ve uluslararası literatür ışığında örgütler açısından taşıdığı önem ortaya konulacaktır. Ayrıca, entelektüel sermayenin rekabet avantajı yaratmadaki rolü ve işletme performansına etkileri incelenecektir.

2. ENTELEKTÜEL SERMAYE KAVRAMI TANIMI VE TARİHSEL SÜRECİ

Gerçekleştirilen alan araştırmaları doğrultusunda, “entelektüel” kavramının etimolojik temeline inilerek, bu kavramın kökeninin Latince “inter” ve “lectio” sözcüklerinin birleşiminden türetilen “interlectio” kelimesine dayandığı tespit edilmiştir (Arıkboğa, 2003; Üçgün ve Kahveci, 2022: 49-63). Bu bağlamda, “inter” kelimesi Türkçeye “arasında” ya da “karşılıklı” olarak çevrilmekte olup ilişki kurma, bağlantı ve etkileşim gibi anlamlar taşımaktadır. Öte yandan, “lectio” kelimesi ise “okuma, seçme, toplama” anlamlarının yanı sıra “derlenen bilgi, elde edilen içerik” gibi anlamları da içermekte olup bilgiyle doğrudan ilişkili bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Arıkboğa, 2003; Demir ve Demirel, 2011: 81-104). Bu iki kelimenin birleşimi olan “interlectio”, bilgilerin bireyler arasında paylaşılması, seçilmesi, yorumlanması ve anlamlandırılması sürecini ifade eden bir kavramsal temel sunmaktadır.

Türkçeye Fransızca “intellectuel” sözcüğünden geçen “entelektüel” kavramı ise genel anlamda bilim, kültür, sanat ve düşünsel faaliyetler alanında derin bilgi birikimine sahip, iyi düzeyde eğitim almış ve eleştirel düşünme becerisine sahip bireyleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu bağlamda, “entelektüel” yalnızca bireysel düzeyde bir bilgi birikimini değil, aynı zamanda toplumsal gelişmeye katkı sunan düşünsel üretimi de temsil etmektedir (TDK, Büyük Türkçe Sözlük; Aslanoğlu ve Zor, 2006: 152).

Entelektüel sermaye kavramı, ilk kez 1960'lı yıllarda ünlü iktisatçı John Kenneth Galbraith tarafından literatüre kazandırılmıştır (Sharpe, 1972: 1-22). Galbraith, bilgiye dayalı değer üretiminin ekonomik kalkınma üzerindeki etkilerine dikkat çekerek, maddi olmayan varlıkların işletme değerindeki rolünü ön plana çıkarmıştır. Ancak bu kavramın akademik çevrelerde daha sistematik bir şekilde ele alınması ve stratejik yönetim alanındaki öneminin artması, 1990'lı yıllarda bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişmeler ve rekabet koşullarının dönüşmesiyle birlikte olmuştur (Nassar, 2018: 5-25).

Entelektüel sermaye, en temel düzeyde işletmelerin sahip olduğu kurumsal bilgi, deneyim, yetenek ve örgütsel hafızanın toplamı olarak tanımlanmaktadır (Bayraktar ve Yıldız, 2007: 280-296). Bu bağlamda, bilgiye dayalı değer yaratımı, yalnızca fiziksel varlıklar üzerinden değil; insan kaynağının bilgi, beceri ve yaratıcılığı gibi soyut unsurlar üzerinden de sağlanmaktadır. Paksoy ve Öztürk'ün (2004: 133-158) gerçekleştirdiği ampirik çalışmada, entelektüel sermaye; çalışanların bilgi birikimi, öğrenme yeteneği, mesleki deneyimi ve bireysel yetkinlikleri temelinde oluşan katma değerler bütünü olarak tanımlanmıştır.

Entelektüel sermaye, işletmelerin sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmesinde kritik bir kaynak konumundadır. İşletmelerin yenilikçilik kapasitesini artırmaları, pazarda farklılaşmaları ve dinamik çevresel koşullara uyum sağlayabilmeleri büyük ölçüde bilgiye dayalı varlıkları ne ölçüde etkin yönettiklerine bağlıdır (Sarı vd., 2020: 525-538). Bu noktada, özellikle inovatif kaynakların üretimi ve etkin kullanımı, çalışan odaklı stratejik yaklaşımların benimsenmesini gerekli kılmaktadır (Üçgün ve Kahveci, 2022: 49-63). Çalışan merkezli yönetim anlayışı, bilgi üretiminin ve paylaşımının önünü açmakta; böylece işletmenin entelektüel sermayesinin gelişimini desteklemektedir (Balantekin, 2025: 5-25).

3. ENTELEKTÜEL SERMAYE BOYUTLARI

Entelektüel sermaye, bilgi temelli ekonomilerin yükselişiyle birlikte örgütlerin sürdürülebilir rekabet avantajı elde edebilmesi açısından stratejik bir kaynak olarak değerlendirilmekte ve üç temel bileşen üzerinden incelenmektedir: İnsan sermayesi, yapısal sermaye ve ilişkisel (müşteri) sermayedir (Zaim ve Gürün, 2007: 295-312). Bu üçlü yapı, örgütlerin maddi olmayan varlıklarını anlamlandırmak ve ölçmek adına literatürde en yaygın kullanılan sınıflandırmadır. Ancak bazı çalışmalarda, özellikle erken dönem entelektüel sermaye modellerinde, ilişkisel sermaye bağımsız bir unsur olarak değerlendirilmemekte ya da diğer bileşenler altında dolaylı olarak ele alınmaktadır (Choong, 2008: 615). Buna rağmen, günümüzde yapılan çok sayıda ampirik ve teorik çalışmada ilişkisel sermaye, entelektüel sermayenin temel boyutlarından biri olarak kabul edilmekte ve bu şekilde analiz edilmektedir (Prusak, 2024: 7995).

İlişkisel sermayeyi entelektüel sermayenin ayrılmaz bir bileşeni olarak değerlendiren çalışmalardan bazıları, literatürde bu yaklaşımın yerleşik hale gelmesine önemli katkılar sunmuştur. Örneğin; Bontis'in (1998) yapmış olduğu öncü çalışma, entelektüel sermayenin yapılandırılmasında insan, yapısal ve ilişkisel boyutlara açıkça yer vermekte ve her bir boyutun örgütsel performans üzerindeki etkilerini ampirik olarak ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, Üçgün ve Kahveci'nin (2022) gerçekleştirdiği çalışmada da ilişkisel sermaye, örgütlerin dış çevresiyle olan etkileşimlerini temsil eden kritik bir unsur olarak değerlendirilmiş ve entelektüel sermaye modeli içerisinde ayrı bir boyut olarak ele alınmıştır. Aynı şekilde Altuntaş'ın (2023) yapmış olduğu araştırma da ilişkisel sermayeyi bağımsız bir entelektüel sermaye unsuru olarak ele almakta ve müşteri ile kurulan ilişkilerin örgütsel bilgi üretim sürecindeki önemini vurgulamaktadır. Bu çalışmalar, ilişkisel sermayenin entelektüel sermaye literatüründeki konumunu güçlendirmekte ve bütüncül bir analiz çerçevesi sunmaktadır.

İnsan sermayesi, örgüt içerisindeki bireylerin sahip olduğu bilgi, beceri, yetenek, deneyim, yaratıcılık ve problem çözme kapasitesi gibi bireysel özellikleri kapsamakta olup, entelektüel sermayenin en temel bileşeni olarak değerlendirilmektedir (Bulgurcu, 2011: 1-13). Bu bağlamda insan sermayesi, örgütün yenilikçilik kapasitesini belirleyen temel kaynaklardan biridir ve bireylerin örgüte kattığı değerle

doğrudan ilişkilidir. İlişkisel sermaye ise, örgütün dış çevresiyle, özellikle de müşteriler, tedarikçiler, iş ortakları ve diğer paydaşlarla kurduğu ilişkilerde elde edilen bilgi birikimi ve güven temelli etkileşimleri ifade etmektedir. Bu sermaye türü, örgütlerin dış paydaşlarla olan bilgi paylaşımı, sadakat geliştirme, marka itibarı oluşturma ve müşteri memnuniyetini sağlama gibi süreçleri kapsamaktadır (Aktan vd. 2017: 81-103). Bu yönüyle ilişkisel sermaye, yalnızca mevcut ilişkileri değil, aynı zamanda gelecekte kurulabilecek stratejik ortaklıkları da şekillendiren bir yapıdadır.

Yapısal sermaye ise, örgütün bireylerden bağımsız olarak sahip olduğu sistem, süreç, veri tabanı, marka, patent, lisans, kurumsal kültür ve yönetim uygulamaları gibi kurumsal bilgi varlıklarını içermektedir. Bu bileşen, bireylerin bilgi birikiminin kurumsallaştırılarak örgüt bünyesinde kalıcı hale getirilmesini sağlar (Bontis ve Fitz, 2002: 433-463). Yapısal sermaye, insan sermayesinin verimli kullanılabilmesi için gerekli olan altyapıyı sağlamakta ve örgütlerin bilgiye dayalı değer üretme kapasitesini desteklemektedir.

Entelektüel sermaye, bilgi temelli ekonomilerde örgütlerin sürdürülebilir rekabet avantajı elde edebilmesi için kritik bir stratejik kaynak olarak kabul edilmektedir. Bu sermaye, insan sermayesi, yapısal sermaye ve ilişkisel sermaye olmak üzere üç ana bileşenden oluşmaktadır. Bu üç bileşenin sinerjik etkileşimi, örgütlerin içsel gelişimini ve dış çevreye karşı rekabet avantajını güçlendirmektedir. Her bir bileşenin ayrı ayrı analiz edilmesi kadar, aralarındaki karşılıklı etkileşimlerin de sistematik olarak değerlendirilmesi, entelektüel sermaye yönetiminin etkinliğini artırmaktadır. Bu bağlamda, insan sermayesi, bireylerin bilgi, beceri ve deneyimlerini; yapısal sermaye, örgütün süreçleri, sistemleri ve kültürünü; ilişkisel sermaye ise dış paydaşlarla kurulan güvene dayalı ilişkileri ifade etmektedir (Bontis, 1998: 63-76; Yaseen, 2016:1-15; Wang, 2021:1-10).

3.1. İnsan Sermayesi

İnsan sermayesi, örgütlerin sürdürülebilir rekabet avantajı elde edebilmesi açısından stratejik bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Literatürde “beşeri sermaye” kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılan insan sermayesi; bireylerin bilgi, beceri, yetenek, deneyim ve tutum gibi üretken özelliklerinden oluşmakta ve bu niteliklerin örgütsel çıktılara katkı sağlaması temelinde anlam kazanmaktadır (Altuntaş, 2023: 12). Bir başka ifadeyle, insan sermayesi; örgütlerde görev icra eden çalışanların sahip oldukları bilgi birikimi, yetkinlikleri ve davranışsal niteliklerin toplamı olarak tanımlanmakta ve bu özellikler, örgütün mevcut verimliliğini artırmak amacıyla yapılan insan kaynağı yatırımları kapsamında değerlendirilmektedir (Bölükbaşı, 2014: 425-447). Bu bağlamda, insan sermayesi sadece bireysel potansiyelin değil, aynı zamanda bu potansiyelin örgütsel hedeflerle ne ölçüde uyumlu hale getirildiğinin de bir göstergesi olarak öne çıkmaktadır.

Yirminci yüzyılda meydana gelen ekonomik dönüşümler, özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde üretim yapısının değişmesiyle birlikte insan sermayesinin önemini artırmıştır. Bu dönemde fiziksel sermayenin toplam üretim içindeki ağırlığı azalma eğilimi gösterirken, insan sermayesinin katkı oranı belirgin biçimde yükselmiştir (Altuntaş, 2023: 12). Bu durum, emek gücünün yalnızca niceliksel yönüyle değil, aynı zamanda niteliğiyle de değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. İnsan sermayesi, sahip olduğu içsel yetkinlikler aracılığıyla yalnızca kendisini değil, aynı zamanda diğer üretim girdilerini de dönüştürebilme ve yönetebilme kapasitesine sahiptir. Bu yönüyle, insan sermayesi ekonomik büyümenin sürdürülebilirliğine doğrudan katkı sağlayan dinamik bir unsur olarak kabul edilmektedir (Menzies, 2003: 249-253).

Konuyla ilgili literatür incelendiğinde, insan sermayesinin farklı araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Örneğin; Namasivayam ve Denizci (2006: 381-393), insan sermayesini bireylerin sahip olduğu bilgi düzeyi, eğitim seviyesi, mesleki deneyim ve psikometrik nitelikler bağlamında ele almakta ve bu değişkenlerin örgütsel performans üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Benzer şekilde, Weatherly (2003) insan sermayesini, bireylerin mesleki gelişimlerine yaptıkları yatırımlar doğrultusunda şekillenen bir kaynak olarak tanımlamakta olup bu kaynağın bilgi,

yenilikçilik, girişimcilik, yaratıcılık ve bireysel motivasyon unsurlarının bir birleşiminden oluştuğunu belirtmektedir.

Bu tanımların ortak paydası, insan sermayesinin yalnızca bireysel düzeyde değerlendirilen bir yetkinlik seti değil, aynı zamanda örgütlerin bilgi üretme, yenilik geliştirme ve stratejik hedeflerine ulaşma süreçlerinde temel bir kaldıraç görevi gördüğüdür. Diğer entelektüel sermaye bileşenlerinden farklı olarak, insan sermayesi örgütün çalışanlarıyla doğrudan bağlantılıdır ve bu yönüyle dinamik, yenilenebilir ve geliştirilebilir bir niteliğe sahiptir. Nitekim örgütlerin insan sermayesini artırmaya yönelik stratejik insan kaynakları uygulamaları (örneğin eğitim, kariyer gelişimi, liderlik programları vb.), entelektüel sermaye kapasitesinin genel olarak güçlenmesine doğrudan katkı sunmaktadır (Meriç, 2019: 43).

Sonuç olarak, insan sermayesi; bireylerin bilgi ve yetkinliklerinin örgütsel hedeflerle bütünleşmesini sağlayan temel bir unsur olup, entelektüel sermayenin üç ana boyutundan biri olarak kuramsal çerçevede merkezi bir konuma sahiptir. Bu bağlamda, işletmelerin insan sermayesine yönelik yatırımlarını artırmaları ve bu yatırımların stratejik yönetişimini sağlamaları, rekabetçilik, yenilikçilik ve sürdürülebilirlik açısından kritik bir önem taşımaktadır (Kapçak, 2025: 29-47).

3.2. Yapısal Sermaye

Yapısal sermaye, entelektüel sermayenin temel bileşenlerinden biri olarak kabul edilmekte olup, bir örgütün bireylerden bağımsız olarak sahip olduğu bilgi, sistem ve süreç altyapısını temsil etmektedir (Özdemir ve Balkan, 2010: 115-121). Literatürde yapısal sermaye; örgütsel bilgi birikimini, teknolojik gelişmeleri, araştırma-geliştirme (Ar-Ge) faaliyetlerini, örgüt içi işleyiş prosedürlerini, başarılı uygulama örneklerini, patent ve telif hakları gibi fikri mülkiyet unsurlarını ve stratejiye dayalı veri tabanlarını kapsayan geniş bir çerçevede ele alınmaktadır (Bontis ve Fitz, 2002: 433-463). Bu kapsamda yapısal sermaye, sadece bilginin organizasyon içerisinde depolandığı ve paylaşıldığı yapıları değil, aynı zamanda bu bilgiyi örgütsel performansa dönüştüren sistematik mekanizmaları da içermektedir (Stewart, 1997: 66).

Yapısal sermaye, bireylerin örgüt içerisindeki katkılarını destekleyen ve onların bilgi ve deneyimlerini sürdürülebilir hale getiren kurumsal bir altyapı olarak değerlendirilir (Roos, Roos, Dragonetti ve Edvinsson, 1997: 73-75). İnsan sermayesinin aksine, yapısal sermaye örgüte aittir ve bireylerin örgütten ayrılması durumunda varlığını sürdürebilir (Bontis, 1998: 64). Bu özelliği sayesinde yapısal sermaye, kurumsal hafızanın oluşturulması ve bilgi yönetiminin kurumsallaşması açısından kritik bir öneme sahiptir. Ayrıca, organizasyonun uzun vadeli stratejik hedeflerine ulaşabilmesi için gerekli olan sistematik bilgi üretimini ve bilgiye dayalı karar alma süreçlerini destekleyen bir yapı sunar (Edvinsson ve Malone, 1997: 56-59).

Edvinsson ve Malone (1997), yapısal sermayeyi üç alt bileşen altında sınıflandırarak bu kavramın içeriğini daha sistematik bir biçimde açıklamışlardır: Örgütsel sermaye, süreç sermayesi ve yenilik sermayesi. Bu alt başlıklar, yapısal sermayenin çok boyutlu doğasını ortaya koymakta ve organizasyonel yapılar içinde bilgi üretimi ve transferinin farklı biçimlerini anlamlandırmayı kolaylaştırmaktadır.

- **Örgütsel Sermaye**, örgütün değerlerini, vizyonunu, misyonunu, stratejik yönelimlerini ve bu unsurlar doğrultusunda geliştirilmiş olan kurumsal politikaları kapsamaktadır. Örgütsel sermaye, aynı zamanda kurum kültürünü, liderlik yapısını ve karar alma süreçlerinde kullanılan normları içermekte olup; örgütün kendi felsefesinden, deneyimlerinden ve organizasyonel yeteneklerinden faydalanmasını sağlayan bir çerçeveyi temsil eder (Altuntaş, 2023: 12-15). Bu çerçevede örgütsel sermaye, bireylerin örgüte katkı sağlama biçimini yönlendiren kurumsal altyapının temelini oluşturur.

- **Süreç Sermayesi**, örgütün iş süreçlerini iyileştirmek ve etkinlik düzeyini artırmak amacıyla geliştirdiği sistemleri, prosedürleri, standart uygulamaları ve teknolojik çözümleri ifade eder. Süreç sermayesi: ürün ve hizmetlerin temin, üretim ve dağıtım süreçlerini optimize eden operasyonel bilgi ve yöntemleri içerir. Bu kapsamda, iş akışlarının standartlaştırılması, kalite yönetim sistemlerinin

kurulması ve iç denetim mekanizmalarının geliştirilmesi gibi uygulamalar süreç sermayesinin temel örnekleri arasında yer alır. Süreç sermayesi, örgütün faaliyetlerini verimli ve tutarlı bir biçimde yürütebilmesi açısından hayati bir önem taşımaktadır. Süreç sermayesi içerisinde, insan sermayesinin ağırlıklı olarak kaynağını oluşturduğu ve değer yaratma süreçlerinin desteklediği örgütsel ve teknolojik faktörler dikkate alınmaktadır (Çam, 2016: 51).

- **Yenilik Sermayesi** ise, örgütün rekabet üstünlüğü elde etmesini sağlayan yenilikçi fikirler, ürünler, hizmetler ve süreçlerin geliştirilmesini sağlayan bilgi birikimini temsil eder. Bu bileşen, örgütün sahip olduğu patentler, telif hakları, lisanslar, yazılımlar, teknik çizimler ve diğer fikri mülkiyet hakları gibi maddi olmayan varlıkları kapsamaktadır. Yenilik sermayesi, bilgi temelli ekonomilerde sürdürülebilir büyüme ve inovasyon kapasitesi açısından en kritik yapı taşlarından biri olarak değerlendirilmektedir (Altuntaş, 2023: 12-15).

Sonuç olarak, yapısal sermaye; örgütün bilgi altyapısını oluşturan ve bu bilgiyi sistematik biçimde yöneten, bireylerden bağımsız ancak onların üretkenliğini destekleyen bir sermaye türüdür. İnsan sermayesinin kurumsal yapıya entegre edilmesini sağlayan bir köprü işlevi görmesi bakımından, entelektüel sermaye yönetimi sürecinde stratejik bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda, örgütlerin sürdürülebilir rekabet avantajı elde edebilmesi için yapısal sermayeye yönelik yatırımlarını artırmaları ve bu yatırımları sürekli yenilik ve öğrenme süreçleriyle desteklemeleri önem arz etmektedir (Yılmaz, 2025: 27-29).

3.3 İlişkisel Sermaye

İlişkisel sermaye, örgütün diğer varlıklarının yanı sıra fiziksel açıdan mevcut değildir ve örgütün hiçbir finansal raporlarına yansıtılmaz. İlişkisel sermayenin yönetimi ve değerlendirilmesi firmalar açısından önem taşımaktadır (Ciemleja ve Lace, 2008: 30-37.). İlişkisel sermaye, müşteri sermayesinin temel yapı taşlarını oluşturmaktadır.

İlişkisel sermaye, müşteriler ve tüketicilerle kurulan ilişkilerden oluşmaktadır. İlişkisel sermaye örgütün ortaklıkları ile ilgilidir. Entelektüel sermayenin analiz edilmesi, hareket etme durumu bilgi ve becerilere dayandığından dolayı, ilişkisel sermayenin yönetim sürecinde örgüt değerinin oluşumundaki önemini anlama ve artırma imkânı sunmaktadır (O’Rielli ve Gibas, 1995).

İlişkisel sermaye ilkesi, talep tabanı içerisinde bulunan müşterilerle sağlanan ilişkiler, müşteriler hakkında toplanan bilgi, geçmişteki veriler üzerinde yapılan analizler sonucunda gelecekteki tahminler açısından iş birliği sürecidir. İlişkisel sermaye mevcut ve potansiyel müşteri profilinden gelecek olan gelir veya nakit akışı olarak da anlaşılmaktadır (Altuntaş, 2023: 1-25).

4. ULUSAL VE ULUSLARARASI YAPILAN ÇALIŞMALAR

Modern örgütlerin gelişim sürecinde maddi olmayan varlıkların önemi giderek artmış; özellikle bilgi temelli kaynaklar, sürdürülebilir rekabet avantajının sağlanmasında belirleyici bir rol oynamaya başlamıştır. Bu bağlamda, entelektüel sermaye kavramı, örgütsel başarıya yön veren stratejik bir kaynak olarak hem akademik literatürde hem de uygulamada yoğun ilgi görmektedir. Geçmişten günümüze entelektüel sermayeye atfedilen önem sürekli artış göstermiş ve bu alan üzerine yapılan çalışmaların sayısı da aynı oranda yükselmiştir. Entelektüel sermaye genellikle üç temel alt bileşen çerçevesinde ele alınmaktadır: İnsan sermayesi, yapısal sermaye ve ilişkisel sermaye. Bu üç boyut, örgütlerin bilgi üretimi, bu bilgiyi işlemesi ve dış çevresiyle olan etkileşimini kapsamlı biçimde analiz etmeye olanak tanımaktadır.

Konuyla ilgili öncü çalışmalardan biri olan Stewart’ın (1997) “Intellectual Capital: The New Wealth of Organizations” başlıklı eserinde, entelektüel sermayenin örgütsel gelişimde doğal kaynaklardan, makineleşmeden ve hatta geleneksel ekonomik sermayeden daha değerli olduğu ifade edilmiştir. Stewart, bilgi çağında örgütlerin başarısını belirleyen temel unsurun maddi kaynaklardan ziyade

entelektüel varlıklar olduğuna dikkat çekerek, entelektüel sermayenin işletmelerin stratejik karar alma süreçlerinde ve operasyonel faaliyetlerinin yönetiminde güçlü bir perspektif sunduğunu ileri sürmüştür. Ona göre, entelektüel sermaye, sadece bilginin temsili değil; aynı zamanda örgütün yaratıcı kapasitesini, yenilik üretme yetisini ve rekabet ortamındaki adaptasyon becerisini de ifade etmektedir.

Pena'nın (2002: 180-198) gerçekleştirmiş olduğu "Intellectual Capital and Business Start-up Success" adlı çalışmasında ise entelektüel sermayenin özellikle yeni girişimler açısından stratejik bir kaynak olduğu vurgulanmaktadır. Pena, entelektüel sermayeyi ve özellikle ilişkisel sermayeyi maddi olmayan varlıklar kapsamında değerlendirmekte; bu varlıkların girişimlerin performansı üzerinde olumlu ve doğrudan etkiler yarattığını savunmaktadır. Girişimcilik literatüründe önemli bir yer edinen bu çalışma, girişimlerin sürdürülebilir başarıları açısından sadece maddi kaynaklara değil, bilgi, sosyal ilişkiler ve kurumsal öğrenme gibi soyut unsurlara da yatırım yapılması gerektiğini göstermektedir.

Görmüş'ün (2009) "Entelektüel Sermaye ve İnsan Kaynakları Yönetiminin Artan Önemi" başlıklı çalışması ise entelektüel sermayeyi bilgi çağının temel değeri olarak tanımlamakta ve insan sermayesinin bu süreçte en kıymetli maddi olmayan varlık haline geldiğini belirtmektedir. Bu çalışmada, özellikle insan kaynakları yönetimi ile entelektüel sermaye arasındaki ilişkiye odaklanılmış; örgütlerin sahip oldukları beşeri bilgi birikimi, beceriler ve yeteneklerin sistematik biçimde yönetilmesinin örgütsel verimliliği artırıcı bir etken olduğu ortaya konmuştur. Görmüş'e (2009: 57-75) göre, bilgi temelli ekonomilerde örgütlerin sürdürülebilir rekabet üstünlüğü elde etmeleri, büyük ölçüde insan sermayesinin stratejik yönetimine bağlıdır.

Daha güncel bir katkı ise Okay'ın (2024: 20-46) "Entelektüel Sermaye, Örgütsel Yenilikçilik ve Sürdürülebilir Rekabet Avantajı İlişkisi" başlıklı çalışmasında görülmektedir. Bu çalışmada, entelektüel sermayenin üç boyutunun da doğrudan sürdürülebilir rekabet avantajı üzerinde anlamlı etkiler yarattığı belirlenmiştir. Ayrıca, örgütsel yenilikçiliğin bu ilişki üzerinde aracılık rolü oynadığı tespit edilmiştir. Yani, insan, yapısal ve ilişkisel sermayeden oluşan entelektüel sermaye unsurları örgütsel inovasyonu teşvik etmekte; inovasyon ise dolaylı yoldan rekabet avantajını artırmaktadır. Okay'ın çalışması, bilgi temelli kaynaklar ile örgütsel performans arasındaki ilişkinin daha derinlemesine anlaşılmasına katkı sağlayan önemli bulgular içermektedir.

Bu bağlamda değerlendirildiğinde, entelektüel sermaye hem akademik hem de pratik düzlemde örgütsel stratejilerin şekillendirilmesinde merkezi bir rol üstlenmektedir. Alan yazınında insan, yapısal ve ilişkisel sermaye ekseninde yapılan çalışmalar, entelektüel sermayenin örgütlerin rekabet gücünü artırma, yenilik üretme ve sürdürülebilirliği sağlama gibi birçok stratejik amaç için vazgeçilmez bir kaynak olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, bu çalışmada da entelektüel sermaye ve bileşenlerine ilişkin literatür temelli bir analiz sunulmuş; farklı bakış açılarıyla bu kavramların örgütsel yapılar üzerindeki etkileri kapsamlı biçimde ele alınmıştır.

Entelektüel sermaye, günümüzde hem ulusal hem de uluslararası düzeyde işletmelerin sürdürülebilir rekabet avantajı sağlamalarında önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle konuya ilişkin yapılan ampirik çalışmalar, farklı sektörlerde entelektüel sermayenin işletme performansı, inovasyon ve finansal göstergeler üzerindeki etkilerini incelemeye odaklanmıştır.

Türkiye'de yapılan çalışmalardan biri olan Okay (2024: 20-46), üretim sektöründeki firmalar üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, entelektüel sermayenin (insan, yapısal ve ilişkisel sermaye bileşenleriyle) örgütsel inovasyon aracılığıyla rekabet avantajı üzerinde dolaylı bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Abdioğlu, Gürsoy ve Aytekin (2024: 247-258), Borsa İstanbul'da işlem gören firmaları inceleyerek VAIC ve alt bileşenlerinin finansal performans (ROA ve ROCE gibi göstergeler) üzerinde pozitif yönde anlamlı etkiler yarattığını belirlemiştir.

Bankacılık sektörü özelinde yapılan bir diğer çalışma, Uysal ve Yanya (2025: 269-286) tarafından gerçekleştirilmiş olup, bu çalışmada yapısal, ilişkisel ve kullanılan sermaye bileşenlerinin kârlılık üzerinde olumlu etkileri olduğu; buna karşın insan sermayesinin anlamlı bir etkisinin bulunmadığı

saptanmıştır. Yapı sektöründe faaliyet gösteren firmaları ele alan Erdik ve Tülübaş (2023: 3358–3365) ise, entelektüel sermayenin sektörel inovasyon kapasitesi üzerinde önemli bir belirleyici olduğunu vurgulamıştır.

Uluslararası literatürde ise, Rong ve arkadaşları (2025: 1–24), Avrupa Birliği’ndeki ticari bankalar üzerine yaptıkları araştırmada VAIC bileşenlerinin banka performansı üzerinde doğrudan olumlu etkiler yarattığını tespit etmişlerdir. Romanya’da KIBS (Knowledge-Intensive Business Services) sektöründe faaliyet gösteren firmalar üzerine çalışan Dinu ve arkadaşları (2023: 1–17), entelektüel sermaye bileşenlerinin inovatif yetkinlikleri ve genel performansı artırdığını ortaya koymuştur.

Amerika Birleşik Devletleri’nde eğitim sektörü odağında gerçekleştirilen Almuaqel (2024: 360–379) çalışmasında, entelektüel sermayenin kapsayıcı eğitim ortamlarının geliştirilmesinde ve özellikle engelli bireylerin eğitimde fırsat eşitliğine ulaşmasında önemli bir faktör olduğu vurgulanmaktadır.

Bu alandaki bulgular meta-analiz çalışmalarıyla da desteklenmektedir. Kılıçlı (2023: 15–29) tarafından yürütülen ve 71 ampirik araştırmayı kapsayan meta-analiz çalışması, entelektüel sermayenin işletmelerin rekabet avantajı ile yüksek derecede ilişkili olduğunu ortaya koymuş; etki büyüklüğü 0.490 olarak belirlenmiştir.

Tüm bu çalışmalar genel olarak, entelektüel sermayenin sadece bireysel bir yetkinlik alanı olmadığını; aynı zamanda yapısal altyapılar ve dış ilişkilerle desteklendiğinde kurumların rekabet gücünü, finansal performansını ve inovasyon kapasitesini anlamlı biçimde artırdığını ortaya koymaktadır.

5. SONUÇ

Bu araştırma, entelektüel sermayenin temel bileşenleri olan insan sermayesi, yapısal sermaye ve ilişkisel sermayenin literatürdeki kavramsal çerçevesini kapsamlı bir biçimde incelemiştir. İnsan sermayesi, bireylerin bilgi, beceri, deneyim ve yaratıcılığını kapsayarak, organizasyonların inovasyon kapasitesinin ve rekabet üstünlüğünün temel kaynağı olarak tanımlanmaktadır (Edvinsson ve Malone, 1997: 45; Baruch ve Pavlin, 2005: 314). Yapısal sermaye ise, bilgi teknolojileri, süreçler, prosedürler ve kurumsal kültür gibi organizasyonun yapısını oluşturan unsurlarla bilgi birikimini somutlaştırmakta ve sürdürülebilir değer yaratmada kritik rol oynamaktadır (Bontis, 1998: 68; Marr, Schiuma ve Neely, 2004: 330). İlişkisel sermaye, işletmelerin müşteriler, tedarikçiler ve diğer dış paydaşlarla kurduğu güvene dayalı uzun vadeli ilişkileri ifade etmekte olup, bu bağlar aracılığıyla bilgi akışı ve iş birliği kolaylaşmakta, işletmelerin pazar konumları güçlendirilmektedir (Nahapiet ve Ghoshal, 1998: 256; Cabrita ve Bontis, 2008: 783).

Literatür incelendiğinde, entelektüel sermayenin bu üç boyutunun karşılıklı etkileşim içinde olduğu ve birlikte ele alındığında örgütsel performansa olan etkisinin daha anlamlı ve güçlü olduğu anlaşılmaktadır (Sveiby, 2001: 92; Youndt, Subramaniam ve Snell, 2004: 56). Ancak mevcut çalışmaların büyük kısmı bu boyutları birbirinden bağımsız incelemekte, dolayısıyla entelektüel sermayenin bütüncül yönetimindeki dinamikleri yeterince ortaya koyamamaktadır (Chen, Cheng ve Hwang, 2005: 121). Bu durum, bilgi yönetimi ve stratejik yönetim alanlarında önemli bir boşluk yaratmaktadır.

Araştırmanın bir diğer bulgusu, özellikle ilişkisel sermayenin kültürel bağlam ve sektörel özelliklere bağlı olarak farklılık gösterdiği ve bu bağlamların performans üzerindeki etkilerinin literatürde yeterince işlenmediğidir (Cabrita ve Bontis, 2008: 783; Kaplan ve Norton, 2004: 109). Bu bağlamda, entelektüel sermayenin yönetiminde tek tip bir yaklaşımın yetersiz olduğu; örgütlerin kendi özgün yapısal ve çevresel koşullarını dikkate alarak strateji geliştirmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Bu çalışma, mevcut literatüre ve uygulamaya önemli katkılar sunmaktadır. Öncelikle, entelektüel sermayenin üç boyutunun birbirleriyle olan ilişkilerini bütüncül bir yaklaşımla ele alarak, bilgi yönetimi süreçlerinin ve örgütsel stratejilerin entegrasyonuna yeni bir perspektif kazandırmaktadır. Bu, literatürdeki parçalı yaklaşımların ötesinde, entelektüel sermayenin dinamik ve karşılıklı etkileşimli

doğasının daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır (Marr, Schiuma ve Neely, 2004: 332). Ayrıca, çalışmanın kültürel ve sektörel farklılıkların etkisine vurgu yapması, özellikle gelişmekte olan ekonomilerde faaliyet gösteren kurumlar için yol gösterici olacaktır. Uygulama alanında ise, karar vericilere entelektüel sermaye yönetiminde entegre stratejiler geliştirme imkânı sunarak, sürdürülebilir rekabet avantajı elde etme süreçlerine katkı sağlamaktadır (Yılmaz ve Yüksel, 2021: 215).

Gelecekte yapılacak araştırmalar için önerilen alanlar arasında, entelektüel sermayenin dijital dönüşüm süreçleriyle ilişkisi ve özellikle pandemi sonrası değişen iş yapma modellerinde bu sermaye türlerinin adaptasyon süreçlerinin incelenmesi yer almaktadır (Zahra ve George, 2002: 191; Teece, 2018: 135). Ayrıca, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde entelektüel sermayenin sektörel farklılıklarının ve ulusal kültürel dinamiklerin etkilerinin daha ayrıntılı analiz edilmesi, literatürün zenginleşmesine önemli katkılar sağlayacaktır (Yılmaz ve Yüksel, 2021: 217).

Sonuç olarak, entelektüel sermayenin insan, yapısal ve ilişkisel sermaye boyutlarının stratejik ve entegre yönetimi, organizasyonların hem içsel verimliliğini artırmak hem de hızla değişen küresel rekabet ortamında sürdürülebilir başarı elde etmek için vazgeçilmezdir. Bu bütüncül yaklaşım, akademik literatüre değerli katkılar sağlamakla kalmayıp, uygulamadaki karar vericiler için de yol gösterici olmaktadır.

KAYNAKÇA

Abdioğlu, H., Gürsoy, G. ve Aytekin, M. (2024). Entelektüel Sermayenin Firma Performansı Üzerindeki Etkisi: BIST Şirketleri Üzerine Bir Uygulama. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16(46), 247–258.

Aktan, C. C., Tunç, M. ve Yay, S. (2017). İnsan Sermayesi ve Sosyal Sermaye Arasındaki İlişki Ve Tamamlayıcılık Rolü Üzerine. Ekonomi Bilimleri Dergisi, 9(1), 81-103.

Almuaqel, A. (2024). Intellectual Capital and Inclusive Education: Supporting Persons With Disabilities In Higher Education Institutions In The United States. International Journal Of Learning, Teaching And Educational Research, 23(1), 360–379.

Altuntaş, C. (2023). Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi ve Bilgi Teknolojilerinin Entelektüel Sermaye Değerine Etkisi, Bir Araştırma. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Arikboğa, Ş. (2003). Entelektüel Sermaye. İstanbul: Derin Yayınları.

Aslanoğlu, S. ve Zor, İ. (2006). Bilgi Varlıklarının Değerlemesi: Entelektüel Sermaye Ölçüm ve Değerleme Modelleri; Karşılaştırmalı Bir Analiz. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 29, 152.

Bakhsha, A. ve Yıldız, M. (2018). Identifying The Variables Of Intellectual Capital And Its Dimensions With The Approach Of Structural Equation Modeling. European Journal Of Science And Mathematics Education, 6(4), 57-62.

Balantekin, A. E. (2025). Girişimcilik Fırsatlarını Değerlendirme ile İnovatif Davranış Arasındaki İlişkiye Yönelik Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Baruch, Y. ve Pavlin, S. (2005). Managing Knowledge Integration Across Organizational Boundaries. International Journal Of Human Resource Management, 16(3), 310-324.

Bayraktar, B. B. ve Yıldız, A. K. (2007). Kurumsal Bilginin Stratejik Planlama Sürecinde Kullanılması: Bir İlçe Belediyesi Örneği. Bilim Dünyası Dergisi, 8(2), 280-296.

Bontis, N. (1998). Intellectual Capital: An Exploratory Study That Develops Measures And Models. *Management Decision*, 36(2), 63–76.

Bontis, N. ve Fitz, J. (2002). Intellectual Capital ROI: A Causal Map Of Human Capital Antecedents And Consequents. *Journal Of Intellectual Capital*, 3(3), 223-247.

Bölükbaşı, Y. (2014). Entelektüel Sermayenin İşletme Bazında Ölçülmesinde Kullanılan Yöntemler ve Sigorta Sektöründe Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi*, 36(1), 425-447.

Bulgurcu, E. B. (2011). Entelektüel Sermaye ve Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 1, 1-13.

Cabrita, M. D. R. ve Bontis, N. (2008). Intellectual Capital And Business Performance İn The Portuguese Banking Industry. *International Journal Of Technology Management*, 43(1-3), 212-237.

Chen, M. C., Cheng, S. J. ve Hwang, Y. (2005). An Empirical Investigation Of The Relationship Between Intellectual Capital And Firms' Market Value And Financial Performance. *Journal Of Intellectual Capital*, 6(2), 159-176.

Choong, K. K. (2008). Intellectual Capital: Definition, Categorization, And Reporting Models. *Journal Of Intellectual Capital*, 9(4), 609-638.

Ciemleja, G. ve Lace, N. (2008). The Role Of Customer Capital For Sme Sustainable Development, Conference: International Scientific Conference "Customer Relationship Management '08", 30-37.

Çam, İ. (2016). İnsan Sermayesi, İlişkisel Sermaye, İnovasyon Sermayesi ve Süreç Sermayesinin Firma Değeri İle İlişkisi: BİST Üzerine Bir Uygulama. *Yüksek Lisans Tezi, Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Demir, Y. ve Demirel, E. T. (2011). Rekabet Avantajı Yaratmada Entelektüel Sermayenin Önemi. "İş Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 1(13), 81-104.

Dinu, V., Siminică, M. ve Cojoacă, A. (2023). Intellectual Capital İn Knowledge-Intensive Business Services (KIBS): A Source Of İnnovation And Firm Performance. *Sustainability*, 15(19), 1–17.

Edvinsson, L. ve Malone, M. (1997). *Intellectual Capital*, Piatkus, London.

Edvinsson, L. ve Malone, M. S. (1997). *Intellectual Capital: Realizing Your Company's True Value By Finding İts Hidden Brainpower*. Harper Business.

Erdik, M. ve Tülübaş Gökuç, Ö. (2023). Yapı Sektörü Bağlamında Entelektüel Sermayenin Önemi: Ampirik Bir Analiz. *Journal Of Tourism And Social Research*, 2(2), 3358–3365.

Görmüş, A. Ş. (2009). Entelektüel Sermaye ve İnsan Kaynakları Yönetiminin Artan Önemi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 10(1), 57-75.

Kapçak, C. B. (2025). İnsan Sermayesi Yaklaşımının Kuramsal Eleştirisi ve Amartya Sen Ve Maslow'un Öğretileri Işığında Yeni Bir Sosyal Ve Ekonomik Kalkınma Modeli. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27(1), 29-47.

Kaplan, R. S. ve Norton, D. P. (2004). Measuring The Strategic Readiness Of İntangible Assets. *Harvard Business Review*, 82(2), 52-63.

Kılıçlı, A. (2023). Entelektüel Sermaye ve Rekabet Avantajı: Meta-Analitik Bir İnceleme. *Ege Akademik Bakış*, 23(1), 15–29.

Marr, B., Schiuma, G. ve Neely, A. (2004). Intellectual Capital – Defining Key Performance Indicators For Organizational Knowledge Assets. *Business Process Management Journal*, 10(5), 551-569.

Menzies, M. (2003). Human Capital Development In Research, Science And Technology. Retrieved From [\(http://CiteSeerX.Ist.Psu.Edu/Viewdoc/Downlaod\)](http://CiteSeerX.Ist.Psu.Edu/Viewdoc/Downlaod). (2) (PDF) A Review Of The Role Of Human Capital In The Organization. S.249-253.

Meriç, D. (2019). Aile Şirketlerinde İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamaları: Kablo Sektöründe Bir Örnek. *Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Mukaro, C. T. (2023). The Influence Of Intellectual Capital On Organizational Performance: Evidence From Turkey. *Financial And Business Journal*, 2(1), 1-15.

Nahapiet, J. ve Ghoshal, S. (1998). Social Capital, Intellectual Capital, And The Organizational Advantage. *Academy Of Management Review*, 23(2), 242-266.

Namasivayam, K. ve Denizci, B. (2006). Human Capital In Service Organizations: Identifying Value Drivers. *Journal Of Intellectual Capital*, 7(3), 381–393.

Nassar, S. (2018). Entelektüel Sermayenin Borsa İstanbul'da Listelenmiş Olan Firmaların Finansal Performansı Üzerindeki Etkisi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tez., Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul* 5-25.

Okay, A. (2024). Entelektüel Sermaye, Örgütsel İnovasyon ve Rekabet Avantajı İlişkisi: Üretim Sektöründe Bir Araştırma. *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Dergisi*, 3(1), 20–46.

Okay, İ. H. (2024). Entelektüel Sermaye, Örgütsel Yenilikçilik ve Sürdürülebilir Rekabet Avantajı İlişkisi. *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*, 10(16), 20-46.

O'Reilly D. ve Gibas J.J. (1995). *Building Buyer Relationships: Sales And Marketing In A Business-To-Business Environment*. -Pitman Publishing.

Özdemir, H. ve Balkan, A. (2010). Yapısal Sermaye ve Örgüt Performansı: Kavramsal Bir Yaklaşım. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 115–121.

Özdemir, L. ve Balkan, O. (2010). Entelektüel Sermaye Unsurlarının İşletmelere Sağladığı Katkılar. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(1) 115-121.

Paksoy, H. M. ve Öztürk, M. C. (2006). Otel İşletmelerinde Entelektüel Sermayenin Oluşumu: GAP Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 133-158.

Pena, I. (2002). Intellectual Capital And Business Start-Up Success. *Journal Of Intellectual Capital*, 3(2) 180-198.

Prusak, R. (2024). The Analysis Of Mutual Relations And Dependencies Between Intellectual Capital Components And Organizational Performance. *Sustainability*, 16(18), 7994.

Quintero, W. (2021). Intellectual Capital: A Review And Bibliometric Analysis. *Journal Of Business Research*, 9(4), 46.

Rays, M. ve Murwaningsari, E. (2019). The Role Of Human And Structural Capital, Intellectual Capital, And Business Performance. *Russian Journal Of Agricultural And Socio-Economic Sciences*, 91(7), 278-289.

Rong, W., Singh, S. ve Ahmed, K. (2025). Value Added Intellectual Coefficient And Firm Performance: Evidence From Commercial Banks In The European Union. *Cogent Economics & Finance*, 13(1), 1–24.

Roos, J., Roos, G., Dragonetti, N. C. ve Edvinsson, L. (1997). *Intellectual Capital: Navigating The New Business Landscape*. New York: New York University Press.

Sarı, B., Keklik, B. ve Ekmen, E. (2020). Entelektüel Sermayenin Örgüt Performansına Etkisi: Hastaneler İçin Akreditasyon Standartları Üzerinden Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(25), 525-538.

Sharpe, M. (1972) John Kenneth Galbraith And The Lower Econollics, 1-22.

Stewart, T. A. (1997). *Intellectual Capital: The New Wealth Of Organizations*. Doubleday/Currency.

Sveiby, K. E. (2001). A Knowledge-Based Theory Of The Firm To Guide İn Strategy Formulation. *Journal Of Intellectual Capital*, 2(4), 344-358.

T.D.K. (2024). *Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük*, Ankara.

Teece, D. J. (2018). Business Models And Dynamic Capabilities. *Long Range Planning*, 51(1), 40-49.

Uysal, D. ve Yanya, K. (2025). Bankacılık Sektöründe Entelektüel Sermaye ve Kârlılık İlişkisi: VAIC Yöntemi İle Bir Analiz. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(47), 269–286.

Üçgün, S. ve Kahveci, M. (2022). Entelektüel Sermayenin İşletme Performansı Üzerindeki Etkisi: İstanbul’da Bulunan Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Uygulama. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 2(5), 49-63.

Wang, Z. (2021). Intellectual Capital And Firm Performance: The Mediating Role Of İnnovation. *Journal Of Business Research*, 124, 1–10.

Weatherly, L. A. (2003). Human Capital—The Elusive Asset Measuring And Managing Human Capital: A Strategic İmperative For HR. *Research Quarterly*. Retrieved June 1.

Yaseen, S. G. (2016). The İmpact Of İntellectual Capital On The Competitive Advantage Of Firms: A Study Of The Pharmaceutical İndustry İn Pakistan. *Journal Of Intellectual Capital*, 17(2), 1–15.

Yılmaz, B. ve Yüksel, M. (2021). Entelektüel Sermaye ve Finansal Performans İlişkisi: Türkiye’de Bir Sektör Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(2), 210-225.

Yılmaz, S. (2025). Entelektüel Sermaye Unsurlarının Havayolu İşletmelerinin Kârlılığı Üzerindeki Etkisinin Araştırılması. *Yüksek Lisan Tezi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Youndt, M. A., Subramaniam, M. ve Snell, S. A. (2004). Intellectual Capital Profiles: An Examination Of İntestments And Returns. *Journal Of Management Studies*, 41(2), 335-361.

Zahra, S. A. ve George, G. (2002). Absorptive Capacity: A Review, Reconceptualization, And Extension. *Academy Of Management Review*, 27(2), 185-203

Zaim, H. ve Gürün, F. (2007). Kurumsal Başarının Gizli Anahtarı: Entelektüel Sermaye. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 53, 295-312.